

เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ (โต บุนนาค)...รุก

■ ชลดา พงศ์พัฒนโยธิน

■ ชัยณรงค์ วิรุฬพัฒน์

อาคาร ๒๗ เป็นอาคารเรียนสูง ๑๗ ชั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็น “อาคารเรียนแบบบูรณาการ” หรือ “อาคารสมานมิตรไมตรี” เนื่องจากเป็นที่ตั้งของหน่วยงานสำคัญสามหน่วยงาน กล่าวคือ บริเวณชั้น ๑ และชั้น ๒ ได้รับการออกแบบมาสำหรับเป็นสนามกีฬาในร่ม หรือที่นิยมใช้ทับศัพท์ว่า “โรงยิมเนเซียม” พร้อมกับเป็นห้องพักของอาจารย์สาขาวิชาพลศึกษา สังเกตคณะครุศาสตร์ ส่วนชั้นที่อยู่ถัดขึ้นไปเป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และวิทยาลัยการดนตรี ซึ่งประกอบด้วยสำนักงานคณบดี ห้องพักอาจารย์ ห้องประชุม ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด เป็นต้น

อาคารหลังนี้ได้รับการออกแบบให้มีชั้นดาดฟ้าที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ จึงมีการตั้งศาลสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ขึ้น ซึ่งนับเป็นหนึ่งในเจ็ดศาลที่สำคัญของมหาวิทยาลัย ต่อมาได้มีการประดิษฐานพระพุทธรูปปาง “ห้ามสมุทร” ไว้เพื่อความเป็นสิริมงคลและเพื่อปกป้องรักษามวลสมาชิกที่ปฏิบัติงาน ณ อาคารแห่งนี้ให้มีความร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป ทุก ๆ ปี จะมีการประกอบพิธีสักการะบวงสรวงศาลสมเด็จพระยาที่ชั้นดาดฟ้าอย่างน้อยสองครั้ง คือ เมื่อมีวาระโอกาสสำคัญวันขึ้นปีใหม่ และ วันคล้ายวันพิราลัย วันที่ ๑๙ มกราคม ซึ่ง

เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์
(โต บุนนาค)

ในปัจจุบันได้รับการบูรณะตกแต่งพื้นที่ให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น สามารถขึ้นไปถ่ายภาพและรับชมทัศนียภาพที่สวยงามโดยรอบจากมุมสูง (Bird's - eye View) ได้

ในระยะแรกนั้น อาคาร ๒๗ กำหนดให้ใช้ชื่อว่าอาคาร “พระยาสิรราชเดโชชัย” มีการฝึกซ้อมดัดกล่าวไว้ที่ด้านข้างของอาคารอย่างถาวร ในระยะต่อมา ผู้ช่วยศาสตราจารย์กลอยใจ โสภณपाल อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัย และเป็นประธานมูลนิธิสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรใช้บรรดาศักดิ์สูงสุดของท่านคือ “เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ศักร์ (โต บุนนาค)” เป็นชื่ออาคาร และในขณะนั้นมีการก่อสร้างอาคารใหม่ขึ้นหลายอาคาร คณะผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยจึงมีการสำรวจ รวบรวม และกำหนดชื่ออาคาร รวมถึงรายชื่อห้องประชุมที่สำคัญในอาคารต่าง ๆ อาคารพระยาสิรราชเดโชชัยจึงได้รับการกำหนดให้ใช้ชื่อว่า อาคาร “เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ศักร์ (โต บุนนาค)” เป็นต้นมา ส่วนชื่อ “สิรราชเดโชชัย” นั้น อาจารย์ ดร.สมบัติ สมศรีพลอย ซึ่งเป็นรองคณบดีฝ่ายบริหารในขณะนั้น ได้เสนอให้ใช้เป็นชื่อห้องประชุมใหญ่ชั้น ๔ ของอาคาร ๒๗ แทน

เมื่อมีการปรับเปลี่ยนชื่ออาคาร ป้ายชื่ออาคารจึงต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย ผู้เขียนซึ่งปฏิบัติหน้าที่บริหารจัดการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในขณะนั้น จึงได้ปรึกษาและขอความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ดร.วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์ ในฐานะประธานสาขาวิชาออกแบบกราฟิกและอินโฟร์ (ตำแหน่งในขณะนั้น) ซึ่งมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในด้านการออกแบบเป็นจำนวนมากและได้รับรางวัลมาแล้วหลายรางวัล ให้ช่วยออกแบบป้ายอาคารใหม่ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากท่านแต่โดยดี โดยป้ายอาคารดังกล่าวได้ติดตั้งไว้ที่บริเวณทางเข้าหน้าอาคาร ๒๗

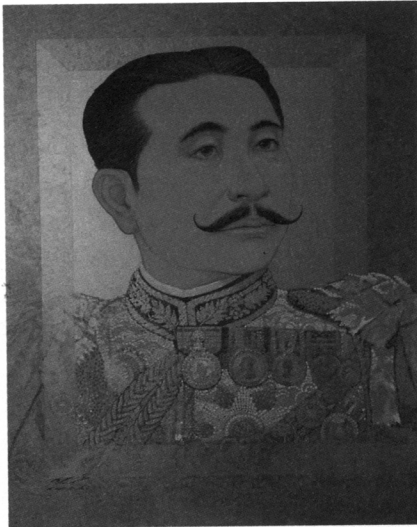
“ ในเอกสารประวัติและผลงานดังกล่าวนี้ มีภาพประกอบของท่านปรากฏในหน้าแรก ผู้เขียนจึงเกิดแนวคิดในการที่จะ “สร้างภาพ” ของท่านขึ้น สำหรับประดับไว้เป็นที่ระลึก และเป็นสัญลักษณ์ประจำอาคาร ”

นอกจากนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กลอยใจ โสภณपालยังได้มอบสำเนาเอกสารประวัติและผลงานที่เกี่ยวข้องกับพระยาสิรราชเดโชชัย หรือเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ศักร์ (โต บุนนาค) ให้แก่ผู้เขียนเพื่อเป็นข้อมูลในฐานะที่นำชื่อของท่านมาเป็นชื่ออาคารอีกด้วย ในเอกสารประวัติและผลงานดังกล่าวนี้ มีภาพประกอบของท่านปรากฏในหน้าแรก ผู้เขียนจึงเกิดแนวคิดในการที่จะ “สร้างภาพ” ของท่านขึ้น สำหรับประดับไว้เป็นที่ระลึกและเป็นสัญลักษณ์ประจำอาคาร ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้แจ้งขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยณรงค์ วิรุฬพัฒน์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบกราฟิกและอินโฟร์ (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานสาขาวิชา) ซึ่งมีผลงานที่ได้รับรางวัลเป็นที่ประจักษ์ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ให้ช่วยรังสรรค์ภาพ โดยใช้ภาพถ่ายขาว-ดำที่ได้รับจากผู้ช่วยศาสตราจารย์กลอยใจ โสภณपाल มาเป็นต้นแบบในการวาดให้กลายเป็นภาพสี โดยใช้เทคนิคกระบวนการในการวาดภาพดังกล่าว ดังต่อไปนี้

ภาพต้นแบบเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์
(โต บุนนาค)

ภาพวาดเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์
(โต บุนนาค)

ศิลปิน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยณรงค์ วิรุฬพัฒน์
ชื่อผลงาน	เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (โต บุนนาค)
เทคนิค	สีอะคริลิกบนผ้าใบ ขนาด : ๗๐ x ๙๐ เซนติเมตร
เจ้าของ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ประเภทผลงาน	ทัศนศิลป์

แนวความคิดการสร้างสรรค์ผลงาน

เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (โต บุนนาค) สมุหราชองครักษ์คนแรกของสยามฉลองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ตามเสด็จพระราชดำเนินยุโรปและหัวเมือง ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าชั้นที่ ๑ เหรียญดุษฎีมาลา และได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากต่างประเทศ ด้วยคุณูปการมากมายเป็นแรงบันดาลใจ ดีความหมายเพื่อถ่ายทอดความงามรูปแบบจิตรกรรมด้วยการผสมผสานกันของแบบอย่างศิลปะไทยกับรูปแบบตะวันตก ในภาพเดียวกัน ใช้วิธีการเขียนทั้งแบบประเพณีและแบบอิสระทั้งฝีแปรง สร้างมิติ แทนความอิสระในการแสดงออกและการสร้างสรรค์ศิลปะ เหนือเช่น ความไม่ยึดติดกับแนวทางแบบประเพณีนิยมมุ่งพัฒนาเรียนรู้กรรมวิธีใหม่ของตะวันตกเพื่อนำมาพัฒนาสยามประเทศตามสมัยนิยมในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การใช้พื้นที่ว่างและสีที่แบนเรียบ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทางอารมณ์และความคิด ซึ่งกระบวนการสร้างสรรค์ได้พัฒนาความคิด จิตใจ ใช้ชีวิตอย่างรู้คุณค่า สู่ความสงบทางจิตใจและสมาธิ

ที่มาและความสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงาน

ด้วยคุณูปการของเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (โต บุนนาค) สมุหราชองครักษ์

“ ด้วยคุณูปการมากมายเป็นแรงบันดาลใจ ดีความหมายเพื่อถ่ายทอดความงามรูปแบบจิตรกรรมด้วยการผสมผสานกันของแบบอย่างศิลปะไทยกับรูปแบบตะวันตก ในภาพเดียวกัน ”

คนแรกของสยามฉลองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ตามเสด็จพระราชดำเนินยุโรปและหัวเมืองต่าง ๆ เป็นอุปทูตเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศญี่ปุ่น เป็นผู้บังคับการโรงเรียนนายร้อยทหารบก เป็นปลัดทหารบกใหญ่ อดีตผู้แทนผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ เป็นสมุหราชองครักษ์ เป็นพระอมรวิไลยสรเดช พระยาสีหราชเดโชชัย รับราชการฉลองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในฐานะราชองครักษ์เป็นครั้งแรก ตั้งแต่ยังมียศและบรรดาศักดิ์เป็นพลตรี พระยาสีหราชเดโชชัย เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสทวีปยุโรปครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๔๐ โดยปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีจนทรงไว้วางพระราชหฤทัย โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นสมุหราชองครักษ์คนแรก และได้ตามเสด็จพระราชดำเนินอยู่เสมอทั้งในทางราชการและส่วนพระองค์จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิต

“วิธีการเขียนตามแบบจิตรกรรมไทยผสมกับเทคนิคจิตรกรรมสากล รูปแบบดังกล่าวจึงแสดงออกมาในแบบจิตรกรรมไทยกึ่งนามธรรม และภาพที่วาดด้วยวิธีการอิสระ เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะ

”

จากคุณูปการดังกล่าว เป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานวิเคราะห์เรื่องราวตีความ และสื่อความหมายจากประวัติและพัฒนาการทางศิลปกรรมที่ร่วมสมัยกับเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ศักรี และใช้สื่อแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อเชิดชูเกียรติให้เป็นผลงานทัศนศิลป์ในลักษณะเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ การตีความผลงาน เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ศักรี (โต บุนนาค) สร้างรูปร่างรูปทรงใหม่ที่เกิดขึ้นเน้นความเป็นระนาบและส่วนที่ประณีต มีที่มาจากงานจิตรกรรมไทย แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ เช่น สื่อความหมายถึงเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ศักรีเป็นภาพในแบบกึ่งเหมือนจริงอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมคล้ายโครงสร้างสถาปัตยกรรมสมัยใหม่แบบตะวันตกเปรียบเสมือนการผสมผสานกับวิทยาการสมัยใหม่แบบตะวันตก การใช้สีทองบนอาภรณ์ ลวดลาย และชุดเครื่องราชอิสริยาภรณ์รวมถึงพื้นสีทอง สื่อความหมายถึง ความรุ่งเรือง ความสำเร็จ ความรอบรู้ ชัยชนะ และคุณธรรม ส่วนสีเงิน สื่อความหมายถึง เกียรติยศ ความสง่างาม ความอ่อนโยน ความทันสมัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นวิธีการเขียนตามแบบจิตรกรรมไทยผสมกับเทคนิคจิตรกรรมสากล รูปแบบดังกล่าวจึงแสดงออกมาในแบบจิตรกรรมไทยกึ่งนามธรรม และภาพที่วาดด้วยวิธีการอิสระ เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความอิสระในการสร้างสรรค์ศิลปะ

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

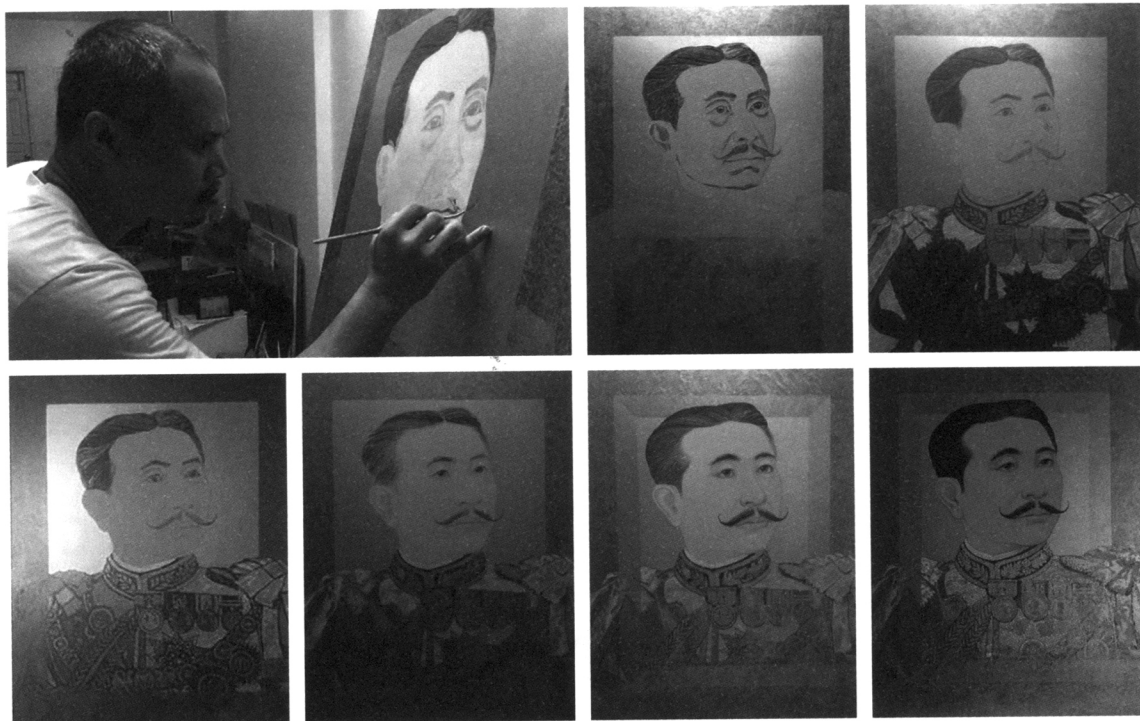
การสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ มีกระบวนการดังนี้

๑. สร้างแนวคิดจากแรงบันดาลใจพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงาน และศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน

๒. จัดกระบวนการความรู้ เนื้อหาสาระเชิงสัญลักษณ์ที่ได้จากการค้นคว้าวิเคราะห์ ตีความและสรุปแนวความคิดสู่การสร้างสรรค์ผลงานเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานตามที่ได้เตรียมการ เช่น สี เฟรมและผ้าใบสำหรับขยายเป็นผลงานจริง

๓. วางแผนการจัดสรรองค์ประกอบด้วยแบบร่างผลงานเบื้องต้น เพื่อกำหนดหาทิศทางการทำงาน เช่น ร่างภาพขาวดำ เมื่อได้รูปแบบที่เหมาะสมจึงร่างภาพสีและขยายเป็นผลงานจริง เทคนิคสร้างสรรค์มีความซับซ้อนเนื่องจาก มีการทับซ้อนสีหลายชั้นแล้วชุดเพื่อสร้างพื้นผิวเพื่อให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ

จากแนวคิดการ “สร้างภาพ” เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงเอกบุรุษผู้เป็น
 หน่อเนื้อเชื้อสายของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) มหาบุรุษ
 รัตโนดม ผู้ทรงคุณูปการยิ่งต่อมวลสมาชิกชาว “บ้านสมเด็จพระเจ้า” ทุกคน ก็ได้บรรลु
 วัตถุประสงค์ตามที่มุ่งมาดปรารถนาทุกประการ ภาพดังกล่าวนี้ได้ติดตั้งไว้ ณ ห้อง
 ประชุมสหราชอาณาจักร อาคารเจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ (โต บุนนาค) (อาคาร
 ๒๗ ชั้น ๔) สำหรับเป็นอนุสรณ์ตามสมควรแก่ฐานานุรูปและเกียรติยศแห่งท่าน
 สืบต่อไป

▼
พระยาสิทธิราชเดโชชัย หรือ เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ (โต บุนนาค)
เป็นบุตรของเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค)
กับ ท่านผู้หญิงอ่วม

▼
เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค)
เป็นบุตรของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
กับ ท่านผู้หญิงกลั่น สุรวงศ์ไวยวัฒน์

▼
ดังนั้น เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์ (โต บุนนาค)
จึงมีศักดิ์เป็นนัดดา (หลาน)
ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

เอกสารอ้างอิง

เจ้าพระยาสุรวงศ์ไพบูลย์ (โต บุนนาค). (๒๕๖๓). สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/SiamRenaissancePublishing/posts/2435372866787876/>
เจ้าพระยาสุรวงศ์ไพบูลย์ (โต บุนนาค). (๒๕๖๓). สืบค้นจาก [https://th.wikipedia.org/wiki/เจ้าพระยาสุรวงศ์ไพบูลย์ \(โต บุนนาค\)](https://th.wikipedia.org/wiki/เจ้าพระยาสุรวงศ์ไพบูลย์ (โต บุนนาค))
สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค). (๒๕๖๓). สืบค้นจาก [https://th.wikipedia.org/wiki/สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ \(ช่วง บุนนาค\)](https://th.wikipedia.org/wiki/สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค))

